

Загальна педагогіка

Дука Т.М.

старший викладач кафедри теорії та методик дошкільної освіти
Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини
м. Умань, Україна

ФОРМУВАННЯ СТАТЕВО-РОЛЬОВОЇ ПОВЕДІНКИ В ДІТЕЙ НА ЗАНЯТТЯХ З ФІЗКУЛЬТУРИ В ДНЗ

Сьогодні, коли кардинально змінюються соціально-політичні умови життя нашого суспільства, відбуваються докорінні зміни звичних форм взаємодії людини з соціальним середовищем, переоцінки системи цінностей, розшарування соціально-рольової структури суспільства. Тому перед педагогами і психологами постає низка нових завдань, пов'язаних з переосмисленням проблеми людини в умовах сучасного соціуму. Однією з таких проблем є проблема статевого виховання дошкільників, оскільки статево-рольова поведінка належить до числа базових характеристик людини, які значною мірою детермінують її самосвідомість і задають вектор соціалізації. Приналежність людини до певної статі визначає становлення особистості, її інтереси, формування особливої системи уявлень про себе як про людину певної статі, що включає специфічні для чоловіків та жінок потреби, мотиви, ціннісні орієнтації, форми поведінки.

Модернізація дошкільного виховання, перехід до особистісно-орієнтованої моделі взаємодії вихователя та дитини спрямовують педагогів на врахування сучасних освітніх потреб особистості дошкільнят. Оскільки особистість є статевою категорією, то пріоритети в освіті відкривають перспективи успішного навчання і виховання дітей різної статі.

Підхід до статевого виховання виражається у всебічному вихованні дітей, оскільки статеве виховання тісно пов'язане з моральним, трудовим, розумовим, естетичним та фізичним вихованням. Такий взаємозв'язок спрямований на формування в дітей почуттів, свідомості та навичок поведінки, властивих хлопчикам і дівчаткам [3].

Так, у процесі фізичного виховання у дітей створюються уявлення про специфіку навантажень для хлопчиків і дівчаток, пов'язану з фізіологічними особливостями та історичним аспектом розвитку людини: для чоловіків традиційно передбачено більш важчі фізичні навантаження, ніж для жінок. Тому на заняттях з фізичної культури педагогам слід добирати вправи, що розвивають різні фізичні якості й формують певне ставлення до стилю поведінки (фігура, хода, динаміка рухів). Взаємозв'язок статевого виховання з фізичним простежується і в тому, що при організації рухливих ігор варто враховувати переваги та бажання дітей залежно від статевих відмінностей. Цей зв'язок виявляється в ознайомленні дітей з правилами гри, поведінкою під час гри, поняттями про силу, спритність, витривалість (для хлопчиків), легкість, граційність, (для дівчаток) та ін. [1].

Процес формування системи початкових знань з фізичної культури у дітей дошкільного віку безперечно базується на зв'язку з розумовим вихованням: врахування особливостей мислення дітей різної статі при засвоєнні правил рухливих ігор, ігор спортивного характеру, виконання вправ, основних рухів та ін. Слід також враховувати, що дівчатка потребують детальнішого пояснення завдань, ніж хлопчики, для яких достатньо лише вказівок щодо принципу їх виконання.

Проте, наприклад, наприкінці заняття вихователям не слід завжди вимагати повної відповіді від хлопчиків стосовно підсумку заняття: у них швидкість мовлення (кількість слів, промовлених за одиницю часу) менша, ніж у дівчат. Не варто також вимагати від хлопчиків під час відповіді дивитися в очі педагогу. Адже це «жіночий» тип поведінки. Дівчатка зазвичай дивляться в очі педагогу, не відволікаються, кивають головою, шукають підтвердження правильності своєї відповіді, а хлопчики – дивляться вниз або в сторону, шепочуть собі під ніс, але це не означає, що вони не думають і не шукають рішень [1].

Враховуючи статево-рольову поведінку дітей необхідно враховувати відповідність методів керівництва іграми їх змісту і специфіці ігрової

діяльності дітей різної статі. Необхідно задовольняти потребу хлопчиків у змаганнях і перемозі. «Перемогла дружба» – це не для них. Хлопчики старшого дошкільного віку потребують ігор, які сприяють становленню мужності. Це ігри з великою кількістю учасників, чіткою ієрархією «домінування – підпорядкування», конкуренцією і високим рівнем підпорядкування спільній меті, застосуванням фізичної сили у боротьбі за лідерство тощо. Дівчаток цікавлять ігри з меншою кількістю учасників, невисоким рівнем підпорядкування спільній меті. Лідерство дівчатка здобувають у перемовинах, а не силою [2].

Так, наприклад, під час змагань «Ну-мо, хлопці і дівчата!», педагог повинен ставити за мету продовжувати формувати у хлопчиків чоловічі моральні якості: стійкість, витримку, вміння долати труднощі, поважно поводитися з дівчатками, дорослими жінками; у дівчаток – жіночі: турботливість, тактовність, чуйність. Виховувати бажання слухати одне одного, поважати думку кожного.

Дуже важливим аспектом у керівництві ігровою діяльністю дітей є збагачення змісту ігор, у яких діти відпрацьовують модель поведінки, що відповідає їхній статі. У таких іграх діти ідентифікують себе з дорослими. Складність у тому, що вихователям – жінкам ближчі ігри сімейно – побутової тематики, у яких роль тата явно недостатня, а у «хлопчачих іграх (у «індіанців», «у війну» тощо) жінки бачать причину безглуздої біготні, агресивності і ставляться до них негативно. Потрібно намагатися уникати специфічного ставлення до ігор хлопчиків. Вихователю не слід усуватися від керівництва військовими іграми. Він має розширювати тематику ігор героїчного змісту – «Ковбої», «Космонавти», «Богатирі», «Пожежники», «Рятівники» тощо. Саме під час таких ігор хлопчики вчаться бути сміливими, безстрашними, долати труднощі. Роз'яснюючи дітям хід військових і героїчних ігор, слід робити акцент на тому, що персонажі допомагають тим, хто потребує допомоги, захищають Батьківщину [4].

Особливої уваги заслуговують ігри з елементами спорту (футбол, хокей, волейбол та ін.), через які досить чітко прослідковуються усі психо-фізичні показники як хлопчиків, так і дівчаток. Хлопчики надзвичайно сприйнятливіші до правил гри та до швидкого адаптування до них, дівчаткам необхідна детальна демонстрація їх. Проте до виконання функцій лідерів чи капітанів необхідно залучати і хлопчиків і дівчаток.

У розвитку орієнтації у просторі, формуванні навичок з шиккування та перешикування хлопчики зазвичай випереджають дівчаток. Тому доцільно активізувати розвиток просторового мислення у дівчаток під час спільної діяльності з хлопчиками [5].

Отже, фізична зрілість закладає основи статево-рольової поведінки, чинники середовища задають зразки та умови статево-рольового формування особистості, розумовий і емоційний розвиток визначають ритм процесу, забезпечуючи механізми переробки інформації у галузі статево-рольового формування людини.

Література:

1. Вільчковський Е. С. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку : навч. посіб. / Е. С. Вільчковський, О. І. Курок. – Суми : Універсальна книга, 2004. – 428 с.
2. Гаспарова Є.М. Відображення соціальних відносин у грі // Дошкільне виховання. – 1984. – № 8. С. 35 – 38.
3. Кон И. С. Половые различия и дифференциация социальных ролей. – М.: Педагогика, 1975, с. 765.
4. Кручек В.А. Психолого-педагогічні основи міжособистісного спілкування: навчальний посібник. – К. : ДАКККіМ, 2010. – 273 с.
5. Орбан-Лембрик Л.Е. Соціальна психологія: Підручник: У 2 кн. Кн.1: Соціальна психологія особистості і спілкування. – К., 2004.
6. Павелків Р. В., Цигипало О. П. Дитяча психологія: Навч. посіб. – К.: Академ-видав, 2008. – 432 с.